

Llatí: Llengua i Cultura

Llatí: Llengua i Cultura, matèria de quart curs d'oferta obligatòria en tots els centres, constitueix una aproximació específica als diferents aspectes de la cultura i la civilització llatines i la seva pervivència en el present, amb especial referència a la realitat lingüística, històrica i monumental catalana. La singularitat de l'enfocament d'aquesta matèria ve condicionada per la seva doble naturalesa: d'una banda, per part de l'alumnat suposa l'única presa de contacte durant la seva escolarització obligatòria amb determinats aspectes de la llengua, la cultura i la civilització llatines, que constitueixen la base de la nostra societat actual; d'altra banda, ha de tenir caràcter d'ensenyament propedèutic per a l'alumnat que continuï els seus estudis tant de llatí al batxillerat d'humanitats, específicament, com a la resta de modalitats en què es cursi aquesta matèria de forma transversal. Precisament és aquesta doble naturalesa la que permet i aconsella no limitar-ne els continguts a l'estudi únic de la llengua llatina, fet que justifica el nom de la matèria, que suggereix tant l'estudi de la llengua com de la cultura de la civilització llatina. La crisi de les humanitats que travessa els diferents àmbits de la societat actual requereix un esforç per descriure, contextualitzar i entendre la vigència de l'evident origen clàssic de la nostra identitat com a societat. En aquest sentit, aquesta matèria permet establir un diàleg amb el passat que ajudi a entendre críticament el present des d'una perspectiva lingüística, literària, arqueològica, històrica, social, cultural i política. És precisament aquesta àmplia perspectiva la que confereix a la matèria la seva validesa universal, que permetrà a l'alumnat l'aproximació humanista i, per tant, crítica a qualsevol disciplina i en qualsevol modalitat. En aquest diàleg tenen cabuda els processos de conservació, preservació i restauració del patrimoni cultural, que ofereixen a l'alumnat la possibilitat de comprometre's amb el llegat de la civilització clàssica des d'una perspectiva sostenible i compromesa amb el futur.

La matèria de Llatí: Llengua i Cultura implica una reflexió profunda sobre el funcionament no només de la pròpia llengua llatina, sinó també de la llengua en què es desenvolupi l'ensenyament i d'aquelles que conformen el repertori lingüístic individual de l'alumnat. La inclusió de les llengües clàssiques en la Recomanació del Consell de la Unió Europea de 22 de maig de 2018 relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent situa el llatí i el grec com a eines per a l'aprenentatge i la comprensió de llengües en general, contribuint i fomentant la diversitat lingüística i la relació entre les llengües des d'una perspectiva democràtica i lliure de prejudicis.

El currículum de Llatí: Llengua i Cultura està organitzat, per tant, al voltant dels coneixements sobre els diferents aspectes de la llengua, la cultura i la civilització llatines i les estratègies per establir una relació crítica entre aquests aspectes i el present, contribuint i fomentant el desenvolupament personal i social de l'alumnat i la transmissió de valors universals.

Les competències específiques de Llatí: Llengua i Cultura en l'educació secundària obligatòria recullen aquest diàleg entre present i passat a què fèiem referència anteriorment des de les perspectives esmentades, i es vertebren al voltant de tres aspectes principals: situar al centre la reflexió humanista sobre el caràcter clàssic del llegat llatí, tant material com immaterial, fomentant la comprensió crítica del món actual; contribuir a la millora de la competència plurilingüe, afavorint la reflexió de l'alumnat sobre el funcionament de les llengües que conformen el seu repertori lingüístic, i oferir una introducció als rudiments i tècniques de la interpretació, mitjançant la traducció, d'un variat repertori de missatges en llengua llatina com a procés fonamental per al coneixement de la cultura llatina i per a la transmissió dels textos.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'assoliment de les **competències específiques** constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers; les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els **criteris d'avaluació i els sabers** es vertebren al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatiu connectant amb les etapes d'educació infantil i primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de l'àrea/matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

Els sabers que condueixen a les competències específiques de la matèria de Llatí: Llengua i Cultura estan organitzats basant-se en cinc blocs: el primer, anomenat *el present de la llengua i la civilització llatines*, recull els coneixements i experiències necessaris per al desenvolupament d'un esperit crític i un judici estètic, conformant habilitats d'interpretació de textos literaris llatins i fomentant la lectura comparada d'obres rellevants de la cultura llatina en les seves diferents manifestacions amb obres de la tradició clàssica de tots els temps. El segon bloc, *llengua llatina i plurilingüisme*, posa l'accent en com el coneixement de la llengua llatina contribueix a un ús més precís de les llengües que constitueixen el repertori individual de l'alumnat, així com a l'adequat enteniment i ús de la terminologia culta, científica i tècnica. L'enfocament plurilingüe convida a la feina interdisciplinària no només amb les matèries de l'àrea lingüística, sinó amb les de l'àrea científicotècnica, alhora que afavoreix la competència ciutadana a través de l'estima de la diversitat lingüística i social. El tercer bloc, *textos llatins i la seva transcendència*, pretén fer valdre la importància del llegat cultural llatí en el món occidental. El quart bloc, *interpretació de textos llatins*, pretén integrar tots els sabers implicats en la identificació i l'anàlisi dels elements bàsics de la llengua llatina com a sistema dins d'un context, organitzant-los al voltant de tasques senzilles de traducció i/o producció oral. Finalment, el cinquè i darrer bloc, *el llegat i el patrimoni romans*, fixa la mirada arreu de la conca Mediterrània, però de manera molt especial a Catalunya, i s'hi recullen els coneixements, les habilitats i les actituds que permeten l'aproximació a l'herència material i immaterial de la civilització llatina, reconeixent i apreciament el seu valor com a font d'inspiració, com a tècnica i com a testimoni de la història.

Si bé la distribució dels sabers s'organitza basant-se en els cinc blocs generals exposats en el paràgraf anterior, s'espera que l'alumnat posi en marxa tots els sabers en diferents situacions d'aprenentatge plantejades de manera progressiva al llarg del curs. Per això, seria recomanable plantejar tasques significatives i, en la mesura del que sigui possible, interdisciplinàries. El conjunt de situacions d'aprenentatge ha de possibilitar un avenç indicador al llarg del curs de les mateixes tasques proposades i dels materials utilitzats. Convindria, a més, que aquesta organització fos proporcionada entre tots els sabers inclosos en el currículum, per assegurar que s'hauran treballat tots al llarg del curs.

Els criteris d'avaluació estan dissenyats per comprovar el grau d'assoliment de les competències específiques. Les habilitats que parteixen dels coneixements adquirits, com ara la identificació, el reconeixement o la inferència de significats, es complementen amb estratègies basades en processos sovint interrelacionats i dinàmics, com la interpretació de textos o passatges, la reflexió sobre la relació entre les llengües i la valoració crítica del llegat de la civilització llatina.

En aquest sentit, es recomana organitzar la programació de la matèria de Llatí: Llengua i Cultura tenint com a horitzó un aprenentatge holístic i orientat a la consecució gradual de les diferents competències específiques. Els sabers han de poder activar-se en els àmbits personal i educatiu, però també social, tècnic i metodològic. En aquest sentit, la matèria de Llatí: Llengua i Cultura ofereix l'oportunitat de combinar els diferents sabers (especialment aquells de caràcter lingüístic i cultural) per mitjà de situacions d'aprenentatge contextualitzades. Així, l'adquisició de sabers de contingut lingüístic té, entre d'altres, l'objectiu de desenvolupar la competència de traducció de la llengua llatina a la llengua d'ensenyament. Al seu torn, aquesta competència està estretament vinculada amb el coneixement de la cultura de l'antiguitat i la reflexió sobre la seva pervivència fins als nostres dies, essent aquesta una part central de l'ensenyament del llatí, l'anàlisi crítica i la comprensió del present com un procés històric que troba els seus fonaments en la civilització clàssica. Les àrees temàtiques recollides en el sintagma «cultura de l'antiguitat» són diverses. Els sabers proporcionen una visió general dels temes centrals de la matèria des d'una perspectiva adequada al nivell educatiu, de manera que es recomana seleccionar acuradament els textos de treball —tant en edicions bilingües, traduïdes, adaptades o originals—, amb la finalitat d'agrupar-los, afavorint l'organització progressiva i combinada dels sabers bàsics.

A més, l'estudi en profunditat de la cultura llatina que ofereixen els textos ha de conduir també a una reflexió individual i col·lectiva —a l'aula— sobre el paper de l'individu en la història i en la societat. S'espera que l'alumnat prengui consciència sobre l'origen clàssic de la nostra societat —les nostres convencions socials, les nostres institucions, les nostres produccions culturals, la nostra llengua, etc.—, utilitzant diferents eines per a aquesta reflexió. Els processos d'autoavaluació i coavaluació faciliten aquesta presa de consciència, especialment per mitjà d'eines de reflexió sobre el mateix aprenentatge, com el portafoli lingüístic, el diari de lectura o el treball de recerca.

El treball per mitjà de situacions d'aprenentatge ofereix la possibilitat de connectar aquesta assignatura amb altres matèries, els sabers de les quals puguin complementar-se amb la finalitat d'assolir els objectius i les competències d'etapa. És en l'experiència d'aquesta complementarietat que el treball interdisciplinari esdevé significatiu i rellevant per a l'alumnat. A més de les relacions que l'enfocament plurilingüe ofereix amb les matèries de l'àrea lingüística, es recomana que l'assoliment de les competències específiques de Llatí: Llengua i Cultura es planifiqui tenint en compte les possibilitats de la feina cooperativa amb matèries no lingüístiques; la terminologia relacionada amb el cos humà i les seves malalties o la investigació sobre l'origen dels noms dels elements del sistema solar són exemples de possibles treballs col·laboratius. Finalment, per afavorir la construcció d'una ciutadania europea democràtica i lliure de prejudicis, aquesta matèria dona la possibilitat de fer un treball col·laboratiu en l'àmbit transnacional en el marc dels programes europeus, treballant la cultura llatina com a punt de trobada de les diferents realitats que conformen l'actual identitat europea.

D'aquesta manera, la matèria de Llatí: Llengua i Cultura ha de contribuir a l'adquisició en un grau satisfactori de les capacitats i competències clau que permetin a l'alumnat el seu màxim desenvolupament personal, social i formatiu, i han de conformar el seu perfil competencial en l'etapa, així com garantir a aquells i aquelles que cursen l'assignatura una ciutadania responsable i la capacitat d'enfrontar-se als reptes i desafiaments de segle XXI.

En la matèria Llatí: Llengua i Cultura es treballen un total de 5 competències específiques, que són la concreció dels indicadors operatius de les competències clau definits al perfil competencial de sortida de l'alumnat al final de l'educació bàsica.

Competència específica 1

Valorar i argumentar el paper de la civilització llatina en l'origen de la identitat catalana i europea en general a partir del reconeixement de les semblances i diferències entre llengües i cultures, per combatre els estereotips i prejudicis lingüístics i culturals, i valorar aquesta diversitat com a font de riquesa cultural.

Criteris d'avaluació

1.1 Analitzar manifestacions culturals del present, mitjançant la comparació de similituds i diferències amb l'antiguitat llatina, i descriure'n el significat en el context del desenvolupament cultural a Catalunya i a Europa.

1.2 Valorar de manera crítica les formes de vida, costums i actituds de la societat romana en comparació amb els de les nostres societats, a partir del contingut de fonts llatines en diferents suports.

1.3 Comprendre i valorar els períodes de la història de Roma, els esdeveniments, personatges i aspectes de la civilització romana en el seu context històric, tot comparant-los, amb una mirada crítica, amb els referents actuals, sobre la base dels coneixements adquirits.

La valoració del paper de la civilització llatina com a origen de la identitat europea en general i catalana en particular suposa rebre informació expressada a través de fonts llatines, contrastar-la i analitzar-la, activant les estratègies adequades per poder reflexionar sobre la permanència d'aspectes lingüístics, històrics, polítics, culturals o socials de la civilització llatina en la nostra societat. Implica, per tant, entendre la cultura llatina i extreure aquells aspectes fonamentals que permeten reflexionar i revisar la singularitat de les formes de vida i de pensament antics, com a argument per fer front alhora a tots els reptes que tenim com a societat per pal·liar les desigualtats, la segregació i les intoleràncies del món actual i per integrar en la nostra societat fenòmens com les migracions i la realitat multicultural pròpia del món antic a partir del contacte de la civilització romana amb els pobles del seu mateix context geogràfic. En aquest sentit, doncs, les interrelacions del món romà amb les cultures i llengües en contacte (ibera, grega, etrusca, etc.) pot ser una eina molt útil per integrar les minories del món actual i combatre el seu aïllament i estigmatització. A més, es posarà especial èmfasi en el coneixement i la valoració del món romà i la seva relació amb les maneres de vida i pensament actuals, per comparar les diferències i semblances entre llengües i cultures, confrontant creacions literàries o artístiques llatines amb la tradició clàssica des de l'antiguitat fins als nostres dies.

L'anàlisi crítica del present requereix informació que permeti afegir elements i arguments a les hipòtesis de valoració per desenvolupar una consciència humanista oberta tant a les constants com a les variables culturals al llarg del temps. Abordar aquesta anàlisi des d'un punt de vista crític implica ser capaç de discernir aquella part de llegat romà que ens fa créixer com a societat d'aquella que ja no té cabuda en el món modern, manifestant una actitud de rebuig davant aspectes que denoten qualsevol tipus de discriminació, posant especial èmfasi en la igualtat de gènere. Els processos d'anàlisi crítica requereixen

contextos de reflexió i comunicació dialògics, respectuosos amb l'herència de l'antiguitat clàssica i amb les diferències culturals que hi tenen origen.

Competència específica 2

Analitzar i percebre els aspectes bàsics de la llengua llatina, comparant-la amb la llengua d'ensenyament i amb altres llengües del repertori individual de l'alumnat, per valorar els trets comuns i la diversitat lingüística.

Criteris d'avaluació

- 2.1 Valorar críticament la diversitat lingüística i cultural a la qual dona origen el llatí i adequar-s'hi, identificant i explicant semblances i diferències entre els elements lingüístics del seu entorn, relacionant-los amb els de la cultura pròpia i desenvolupant una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb els valors democràtics.
- 2.2 Inferir significats de termes llatins aplicant els coneixements lèxics i fonètics d'altres llengües del repertori individual de l'alumnat.
- 2.3 Ampliar el cabal lèxic de l'alumnat i millorar-ne l'expressió oral i escrita, incorporant llatínisms i locucions usuals d'origen llatí de manera coherent.
- 2.4 Reconèixer els elements llatins en diferents contextos lingüístics i produir definicions etimològiques de termes quotidians, científics i tècnics, establint, si s'escau, la relació semàntica entre un terme patrimonial i un cultisme.

La introducció als elements bàsics de l'etimologia i el lèxic de la llengua llatina des d'un enfocament plurilingüe permet a l'alumnat transferir els coneixements i les estratègies des de les llengües del seu repertori al llatí i viceversa, activant així les destreses necessàries per a la millora de l'aprenentatge de llengües noves i de la seva competència comunicativa, i permetent tenir en compte els diferents nivells de coneixements lingüístics de l'alumnat així com els diversos repertoris individuals. El caràcter del llatí com a llengua d'origen de les llengües romàniques permet reconèixer i apreciar diferents varietats i perfils lingüístics, contribuint a la identificació, valoració i respecte per la diversitat lingüística i cultural amb l'objectiu de construir una cultura compartida i respectuosa amb les minories i permetre'n la integració en la nostra societat.

Tot això promou una millor comprensió del funcionament de la llengua d'ensenyament, millorant, d'una banda, la lectura comprensiva i l'expressió oral i escrita mitjançant el coneixement del vocabulari i les estructures gramaticals llatines i, de l'altra, ajudant a desenvolupar habilitats lèxiques i semàntiques mitjançant l'adquisició d'estratègies d'inferència del significat del lèxic comú d'origen grecollatí de la llengua pròpia, així com la comprensió del vocabulari culte, científic i tècnic a partir dels seus components etimològics. La comparació entre llengües requereix, així mateix, la utilització de les regles fonamentals d'evolució fonètica del llatí a les llengües romàniques i la identificació de paraules derivades del llatí, tant patrimonials com cultismes, i expressions llatines en diferents contextos lingüístics.

Competència específica 3

Interpretar i valorar, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, textos llatins, reconeixent el sentit global i les idees principals i secundàries, assumint l'aproximació als textos com un procés dinàmic i prenent consciència dels coneixements i experiències pròpies, per identificar el seu caràcter clàssic i fonamental.

Criteris d'avaluació

3.1 Analitzar i explicar de manera oral, escrita o multimodal el caràcter clàssic i humanista de les diverses manifestacions literàries i artístiques de la civilització llatina, utilitzant un vocabulari correcte i una expressió adequada.

3.2 Reconèixer i valorar el sentit global i les idees principals i secundàries d'un text, contextualitzant i identificant les referències històriques, socials, polítiques o religioses que hi apareixen, i servint-se de coneixements sobre personatges i esdeveniments històrics.

3.3 Interpretar de manera crítica el contingut de textos llatins de dificultat adequada, atès el context en què es van produir, connectant-los amb l'experiència i valorant com contribueixen a entendre les formes de vida, els costums i les actituds de la nostra societat.

La lectura i interpretació de textos llatins pertanyents a diferents gèneres i èpoques constitueix un dels pilars de la matèria Llatí: Llengua i Cultura. La comprensió i valoració d'aquests textos necessita un context històric, cívic, social, lingüístic i cultural que faciliti un aprenentatge significatiu. El treball amb textos originals, en edició bilingüe, traduïts o adaptats, complets o mitjançant fragments seleccionats, permet prestar atenció a conceptes i termes bàsics en llatí que impliquen un coneixement lingüístic, lèxic i cultural, per tal de realitzar una lectura crítica i prendre consciència del seu valor fonamental en la construcció de la nostra identitat com a societat. La interpretació de textos llatins comporta, per tant, la comprensió i el reconeixement del seu caràcter fundacional per a la civilització occidental, assumint l'aproximació als textos com un procés dinàmic que té en compte des del coneixement sobre el tema fins al desenvolupament d'estratègies d'anàlisi i reflexió per donar sentit a l'experiència pròpia, comprendre el món actual i la condició humana, i desenvolupar la sensibilitat estètica. El coneixement de les creacions literàries i artístiques romanes, dels períodes de la història de Roma i la seva organització política i social, i dels fets històrics i llegendaris de l'antiguitat clàssica contribueix a fer més intel·ligibles les obres, identificant i valorant la seva pervivència en el nostre patrimoni cultural i els seus processos d'adaptació a diferents civilitzacions i moviments literaris, culturals i artístics que han pres les seves referències de models antics.

A partir de la interpretació i valoració de les lectures de textos llatins s'ha de comparar amb sentit crític els estils de vida i les normatives socials que regulen la societat romana i l'actual, aplicar la perspectiva de gènere per debatre la situació de la dona, com també categoritzar els diferents nivells de qualitat d'informació processada per avaluar-ne la qualitat i la fiabilitat.

Competència específica 4

Interpretar i crear produccions llatines (escrites o orals) de tipologia diversa i estructura morfosintàctica senzilla, aplicant estratègies de planificació, redacció, revisió, correcció i edició, i mobilitzant el coneixement sobre l'estructura de la llengua per promoure una capacitat àgil de raonament i aprenentatge.

Criteris d'avaluació

4.1 Analitzar els aspectes morfològics i sintàctics elementals de la llengua llatina, identificant-los i comparant-los amb els de la llengua pròpia.

4.2 Traduir textos i/o produir continguts orals breus i senzills amb termes adequats i expressió correcta en la llengua d'ensenyament, justificant-ne el resultat i manifestant la correspondència entre l'original i la versió realitzada.

4.3 Produir oracions bàsiques utilitzant les estructures pròpies de la llengua llatina.

4.4 Avesar l'alumnat al maneig de recursos fonamentalment digitals per a la comprensió de textos llatins (en format escrit o oral) i la creació de produccions pròpies en aquest idioma, per tal de fomentar-ne la competència plurilingüe i digital.

La traducció és l'operació fonamental en l'aprenentatge de les llengües clàssiques i és el procés pel qual una cultura, un grup o un individu assimila o s'apropia d'un missatge o una realitat que li és aliena, constituint una experiència d'investigació que utilitza la lògica del pensament, afavoreix la memòria i potencia els hàbits de disciplina en l'estudi per promoure una capacitat àgil de raonament i aprenentatge. En aquest sentit, la traducció o la producció de textos orals requereix molts recursos, múltiples habilitats i implica un aprenentatge específic, regular i progressiu al llarg de diversos cursos, mobilitzant els coneixements lingüístics i culturals de l'alumnat. La introducció al coneixement dels elements bàsics de la llengua llatina en la matèria de Llatí: Llengua i Cultura de quart d'ESO suposa el primer pas en l'establiment d'estratègies i mètodes de treball adequats, que continuaran amb els estudis de la llengua llatina i grega a batxillerat. Així doncs, un dels eixos principals per a l'assoliment d'aquesta competència el constitueix la producció de textos orals breus i/o la traducció de passatges o textos escrits d'un nivell adequat i de dificultat progressiva, suggerint o justificant la traducció sobre la base de la identificació, la relació i l'anàlisi d'elements morfològics i sintàctics de la llengua llatina i dels coneixements de l'alumnat sobre el tema i el context que proporcionen els períodes més significatius de la història de Roma, ampliant d'aquesta manera els repertoris lingüístics personals i reflexionant de manera crítica sobre els propis processos d'aprenentatge de llengües.

Al costat dels recursos tradicionals, en l'assoliment d'aquesta competència és fonamental el maneig dels recursos digitals a disposició de l'alumnat per a l'aprenentatge de llengües, com ara el portafolis europeu de les llengües, glossaris i diccionaris digitals, jocs, enregistraments, etc., en la mesura en què la llengua llatina pot ser, per ella mateixa, una eina molt útil per fomentar la competència plurilingüe i digital de l'alumnat. Dit d'una altra manera, per a l'aprenentatge, comprensió i valoració de textos originals llatins i la seva producció (en format oral o escrit) a la llengua o llengües d'aprenentatge de l'alumnat, és molt recomanable l'adopció d'estratègies (preferentment digitals) a les quals aquest està avesat en l'aprenentatge habitual de llengües modernes.

Competència específica 5

Analitzar i valorar el patrimoni cultural, arqueològic i artístic romà, apreciant-lo i reconeixent-lo com a manifestació de la creació humana i com a testimoni de la història, per identificar-hi les fonts d'inspiració i distingir els processos de construcció, preservació, conservació i restauració, i garantir-ne la sostenibilitat.

Criteris d'avaluació

5.1 Identificar i interpretar elements de la civilització llatina, especialment els relacionats amb la mitologia clàssica, com a font d'inspiració de manifestacions literàries i artístiques.

5.2 Reconèixer i valorar les empremtes de la romanització en el patrimoni cultural i arqueològic de l'entorn, identificant els processos de preservació, conservació i restauració com un aspecte fonamental d'una ciutadania compromesa amb la sostenibilitat ambiental i la cura del seu llegat.

5.3 Exposar correctament de forma oral, escrita o multimodal les conclusions obtingudes a partir de la investigació, individual o col·laborativa, del llegat material i immaterial de la civilització romana i la seva pervivència en el present a través de suports analògics i digitals, seleccionant informació, contrastant-la i organitzant-la.

El patrimoni cultural, arqueològic i artístic romà, material i immaterial, present d'una manera especial en tota la conca Mediterrània, té importància suficient per merèixer una atenció específica perquè suposa l'herència directa de la civilització llatina. El reconeixement de l'herència material requereix l'observació directa i indirecta del patrimoni, utilitzant diversos recursos, inclosos els que proporcionen les tecnologies de la informació i la comunicació. La presa de consciència de la importància del patrimoni material necessita el coneixement dels procediments de construcció —en el cas del patrimoni arqueològic— i de composició —en el cas dels suports d'escriptura. A més, implica distingir entre els processos de preservació, conservació i restauració, incidint especialment en aquells aspectes que requereixen la participació d'una ciutadania activa compromesa amb el seu entorn i el seu propi llegat, d'acord amb la Convenció sobre la protecció de patrimoni mundial, cultural i natural de la UNESCO. Per la seva banda, el reconeixement de l'herència immaterial de la civilització clàssica llatina, des de la pràctica de l'oratoría en les institucions fins a les cerimònies privades o els espectacles d'entreteniment, contribueix a comprendre aspectes clau de la nostra societat i la nostra cultura actual.

Sabers

Els sabers es formulen amb relació a contextos en què es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos i circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

El present de la llengua i la civilització llatines

- Valoració del paper de l'humanisme i la seva utilitat en la societat moderna a partir d'exemples extrets del món actual coneguts per l'alumnat en diversos formats (escrit, arts gràfiques, arts escèniques, audiovisual...).
- Reconeixement de la importància de la civilització llatina en la configuració de la nostra identitat com a societat a partir de l'anàlisi crítica dels principals elements que la conformen, en el context dels reptes que la societat actual contínuament planteja.
- Coneixement de l'evolució del lèxic llatí dins del context de les llengües d'aprenentatge per millorar la competència oral i escrita de l'alumnat, a partir, sempre que sigui possible, dels textos mateixos traduïts per l'alumnat.
- Presa de consciència de la importància d'aspectes geogràfics, històrics, culturals, polítics i lingüístics de la civilització llatina per a la comprensió de la noció actual d'Europa en general i per a la configuració de Catalunya com a país en particular, com a exemple del pes tan important de la llengua, la cultura i la civilització llatines en la configuració del projecte comú europeu.
- Establiment d'estratègies i eines per relacionar el passat i el present a partir dels coneixements adquirits i conscienciar l'estudiant sobre l'actualitat del llegat grecoromà, utilitzant a aquest efecte diversitat de recursos: gràfics, textos, restes arqueològiques...
- Coneixement i valoració dels temes i personatges fonamentals de la literatura llatina en el seu context i la seva pervivència a través de la tradició clàssica, tan important per a la configuració de la realitat cultural catalana, sobre la base de la lectura comparada de textos literaris llatins i moderns.
- Reconeixement de la importància dels textos clàssics llatins (tant en versió original com adaptada o en traducció) com a testimoni dels aspectes constitutius de la nostra condició humana des de l'antiguitat fins als nostres dies.
- Valoració del paper globalitzador i integrador de la llengua i la civilització llatines com a eina per combatre actituds segregadores i intolerants de la societat actual vers grups humans minoritaris, amb el benentès que les llengües i cultures han de bastir ponts de comunicació entre les persones, sigui quin sigui el seu origen geogràfic i el seu estatus social i econòmic.
- Projecció d'una mirada crítica cap a aquells aspectes de la civilització romana (expressats en textos i en peces d'art d'època romana) que atempten contra la igualtat de gènere i d'oportunitats i que, segons els criteris actuals, mereixen un clar rebuig.

Llengua llatina i plurilingüisme

- Identificació de paraules amb lexemes, sufixos i prefixos d'origen llatí en textos orals i escrits produïts o interpretats per l'estudiant en les llengües d'aprenentatge, enriquint les capacitats comunicatives de l'estudiant.
- Establiment d'estratègies bàsiques que ajudin a inferir significats en lèxic especialitzat i de nova aparició a partir de la identificació de formants llatins per ampliar i emprar amb propietat el vocabulari d'ús habitual de l'alumnat.
- Conscienciació de la importància de la llengua llatina per al vocabulari i el pensament tècnic i científic tant al llarg de la història com en l'estat actual de la ciència i la tècnica en els seus diferents àmbits, usant a aquest efecte textos moderns redactats en les llengües d'aprenentatge, de dificultat mitjana-alta i relacionats amb el pensament, la ciència i la tècnica.
- Reconeixement, organització i incorporació a la producció escrita, oral o multimodal de lèxic d'arrel llatina entre les diferents llengües del repertori lingüístic de l'alumnat, amb el benentès que el plurilingüisme és un tresor a conservar i a promocionar, com demostra la celebració del Dia Europeu de les Llengües cada 26 de setembre.
- Comprensió i identificació dels canvis fonètics més freqüents del llatí a les llengües d'ensenyament com a mitjà per a la millora de l'ús correcte i apropiat d'aquestes, tot donant a l'alumnat les estratègies necessàries perquè sigui capaç d'identificar per si sol les principals diferències entre aquests dos registres de la llengua llatina.
- Iniciació a l'etimologia del vocabulari llatí com a base perquè l'estudiant infereixi el significat de termes desconeguts i amplii d'aquesta manera el domini del lèxic en les seves llengües d'aprenentatge.
- Coneixement i ús adequat dels llatínisms i de les locucions llatines més freqüents per emprar-los correctament, a partir, preferentment, de textos moderns que els incloguin i que permetin la deducció del seu significat per part de l'alumnat.
- Aplicació dels procediments de composició i derivació llatins en l'elaboració de famílies de paraules per ampliar la competència lèxica de l'estudiant, aplicant unes normes mínimes que li permetin deduir els significats de mots que abans desconeixia.
- Estudi comparatiu de les llengües a partir del seu origen i relacions de parentiu per tal que l'alumnat sigui conscient de la base comuna llatina de les llengües modernes, sobre la base de la lectura comparada de textos moderns redactats en diversos idiomes.
- Conscienciació de la importància del llatí per a la correcta expressió escrita, oral i multimodal en les diferents llengües del repertori lingüístic de l'alumnat.
- Maneig d'eines analògiques i digitals per a l'aprenentatge i la reflexió de la llengua llatina com a vincle i impuls per a l'aprenentatge d'altres llengües estrangeres.

Textos llatins i la seva transcendència

- Establiment d'estratègies per comentar i interpretar textos llatins a partir dels coneixements adquirits en altres matèries de l'àrea lingüística i de la pròpia experiència amb l'objectiu d'ampliar els referents culturals de l'alumnat.
- Coneixement dels trets bàsics de la transmissió textual i dels principals suports d'escriptura utilitzats en el món antic i la seva comparació amb els actuals, a partir de textos llatins i de restes arqueològiques que hi facin referència.

- Presa de consciència del valor fonamental dels textos llatins en la construcció de la nostra identitat com a societat respectuosa i tolerant amb la diversitat en totes les seves facetes i identificació i denúncia d'aquelles actituds arrelades en la societat romana que atemptin contra aquests mateixos principis.
- Valoració de la petjada dels textos literaris llatins damunt del llegat cultural del món occidental, com a base per a una aproximació crítica als grans problemes de la humanitat des de l'antiguitat fins als nostres dies (guerra de l'aigua, ecologia, transsexualitat, assetjament sexual, violència de gènere...), a partir de la lectura i interpretació comparada de textos antics i moderns.
- Lectura crítica dels textos llatins des d'una perspectiva de gènere i d'igualtat de drets per tal de formar alumnes amb una actitud crítica davant de tota mena d'actes i decisions que atemptin contra aquests principis i amb capacitat de discernir aquells textos llatins que hi estan en consonància d'aquells que fomenten actituds contràries i, per tant, clarament rebutjables.

Interpretació de textos llatins

- Aprenentatge de l'abecedari i de la pronúncia del llatí, en connexió amb la seva permanència i influència en les llengües del repertori lingüístic de l'alumnat a partir de llistes de mots seleccionats o de textos senzills.
- Coneixement i aplicació pràctica dels casos i els seus principals valors sintàctics, de la flexió nominal, pronominal i verbal així com de les estructures oracionals bàsiques, la concordança i l'ordre de paraules per tal de llegir i comprendre en profunditat textos llatins, entenent sempre la sintaxi i la morfologia com a una eina al servei dels textos traduïts i no com a una finalitat en elles mateixes.
- Capacitació de l'alumnat per traslladar amb correcció ortogràfica i expressiva el missatge d'un text en llengua llatina a les seves llengües d'ús habitual i per reflexionar i justificar la traducció oferta, o bé per articular continguts orals en llatí amb una mínima correcció.
- Aprenentatge i posada en pràctica de les estratègies bàsiques per a la producció de textos orals senzills en llengua llatina referits a situacions de la vida quotidiana, que permetin treballar i millorar la competència oral de l'alumnat.
- Establiment d'estratègies bàsiques per identificar, analitzar i traduir unitats lingüístiques (lèxic, morfosintaxi) a partir de la comparació de les llengües i les varietats que conformen el repertori lingüístic personal de l'alumnat i per millorar la seva agilitat mental.
- Maneig de recursos fonamentalment digitals per a l'aprenentatge i estratègies bàsiques d'adquisició de llengües com ara el portafolis europeu de les llengües, glossaris, diccionaris, jocs, enregistraments, etc., en la mesura en què la llengua llatina pot ser, per ella mateixa, una eina molt útil per fomentar la competència plurilingüe de l'alumnat.
- Foment de l'autoconfiança, l'autonomia i la iniciativa de l'alumnat en el trasllat d'un text llatí a la llengua d'aprenentatge com a garantia de la seva estabilitat emocional, amb el benentès que l'error, lluny de ser una mostra de fracàs, és una part integrant del mateix procés d'aprenentatge.

El llegat i el patrimoni romans

- Coneixement i valoració de la pervivència del llegat material de la cultura i la civilització llatines (llocs arqueològics, inscripcions, etc.), així com del llegat immaterial (mitologia, institucions polítiques, oratòria, dret, rituals i celebracions, etc.) com a base de la cultura

occidental, a partir de recursos diversos com representacions artístiques (ceràmiques i estàtues), restes arqueològiques i textos originals o traduïts a la llengua d'aprenentatge de l'alumnat.

- Coneixement de les principals característiques del patrimoni cultural romà i valoració de la seva pervivència fins als nostres dies a través de la romanització, entesa aquesta com un procés integrador que enriqueix els ciutadans i ciutadanes europeus i que es pot comparar amb altres processos d'aculturació semblants.
- Interpretació i valoració de textos llatins entorn de l'ecologia i el canvi climàtic davant la necessitat peremptòria de conservar el medi ambient i d'aturar l'escalfament global, en la línia dels objectius de desenvolupament sostenible.
- Conscienciació de l'alumnat de la necessitat de participar en processos destinats a conservar, preservar i difondre el patrimoni arqueològic romà del seu entorn com a element enriquidor per a les generacions presents i futures.
- Maneig d'eines analògiques i digitals (incloses les xarxes socials, sota la supervisió sempre de l'ensenyant) que permetin la presentació i difusió de la importància del patrimoni material i immaterial de la cultura romana mitjançant la producció i coproducció oral, escrita i multimodal.
- Conscienciació de l'alumnat sobre la necessitat de respectar la propietat intel·lectual i els drets d'autor respecte de les fonts consultades i els continguts utilitzats, amb el benentès que el plagi atempta contra la creació artística i literària, i reflexió sobre el concepte mateix d'imitació i plagi en el món romà.
- Establiment d'estratègies i adopció d'eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives, per a l'autoavaluació i la coavaluació en un món cada cop més interconnectat, en el qual les noves tecnologies i el treball cooperatiu són una realitat inqüestionable i la base d'una societat més rica, informada i tolerant.